

Naiseuden kohtaaminen rauhanturvaoperaatioissa

Haastattelututkimus naisrauhanturvaajien kokemuksista sukupuolen ulottuvuuksista
sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa

Liinu Kanerva
Kandidaatintutkielma
Kulttuurien tutkimus
Historian, kulttuurin ja taiteen tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta
Turun yliopisto
Joulukuu 2025

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Kulttuurien tutkimuksen kandidaatti, kulttuurien tutkimus

Liinu Kanerva

Naiseuden kohtaaminen rauhanturvaamisessa – Haastattelututkimus naisrauhanturvaajien kokemuksista sukupuolen ulottuvuuksista sotilaallisessa kriisinhallinnassa

Sivumäärät: 31, liitesivuja 3

Kandidaatintutkielmassani tutkin sitä, kuinka suomalaiset naisrauhanturvaajat kokivat sosiaalisen sukupuolen ulottuvuudet rauhanturvaoperaation aikana. Tutkielma kartoittaa sitä, miten suomalaiset naisrauhanturvaajat jäsentelevät sukupuolen ulottuvuudet ja minkälaisia asioita he perustelevat sukupuolella. Tutkin myös sukupuolen ominaisuuden häivyttämistä sekä sitä, kuinka ymmärrys sukupuolesta vaikuttaa vuorovaikutukseen eri ihmisryhmien kanssa.

Tutkielmani aineistona toimii neljä haastattelua, jotka nauhoitettiin ja litteroitiin. Tutkimus on aineistolähtöinen, ja sen metodina toimii teoriaohjaava sisällönanalyysi. Keskeisiä käsitteitä ovat vuorovaikutus, kokemus ja sukupuoli.

Tutkimuksen lopussa kävi selväksi, että sukupuoli vaikutti paljon siihen, kuinka naiset jäsentelevät kokemuksiaan: sukupuolen merkitys näkyi niin tasa-arvotilanteiden vertaamisena kuin myös kertomuksissa vähättelystä ja ahdistelusta. Näiden lisäksi analysoin sitä, miten sukupuoli ulkopuolelta kohdattuna ominaisuutena haihtui osittain tai jopa kokonaan vallitsevan tilanteen mukaan. Naisrauhanturvaajat pitivät niin omaa toimintaansa kuin vuorovaikutusta erityisesti paikallisten naisten kanssa hyvinkin merkityksellisenä ja kertoivat esimerkiksi siviilisotilasyhteistyön tärkeydestä. Paikallisväestön keskuudessa toimivat naisrauhanturvaajat mahdollistavat paremman kontaktin naisiin ja lapsiin, joihin aseellisten konfliktien vaikutukset vaikuttavat enemmän kuin miehiin. Haastateltavat havainnollistivat kulttuurieroja vertaamalla Suomen ja kohdemaan tasa-arvotilanteita toisiinsa.

Tutkimukseni perusteella olisi tärkeää tutkia enemmän rauhanturvaajien ja erityisesti naisrauhanturvaajien antamia merkityksiä sukupuolelle ja edistää sotilaskoulutuksissa pidettäviä gender-koulutuksia. Rauhanturvaamista olisi myös syytä tutkia länsimaisen katseen ulkopuolelta, jotta kansainvälinen yhteisö saisi mahdollisimman laajan kuvan kriisinhallinnan kokemisesta, sen vaikutuksista ja merkityksellisyydestä.

Avainsanat: sukupuoli, naiseus, rauhanturvaaminen

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
1.1	Tutkimuksen aihe	5
1.2	Tutkimuskysymykset	6
1.3	Aikaisempi tutkimus	7
1.4	Tutkimusetiikka ja tutkijapositio	9
2	Teoreettinen viitekehys	11
3	Aineisto ja menetelmät	13
3.1	Aineiston muodostaminen	13
3.2	Menetelmät	14
4	Aineiston analyysi	16
4.1	Naiseuden tuomia haasteita	16
4.2	Pehmeä nainen vai ulkomaalainen sotilas?	18
4.3	Yhteiskunnallisia kulttuurieroja	19
4.3.1	Naisten kohtaaminen ja oman toimijuuden merkityksellisyys	21
4.3.2	Miesten ristiriitaisia reaktioita	22
5	Johtopäätökset	24
	Lähteet	26
	Liitteet	29
	Liite 1. United Nations Security Council Resolution 1325 clauses 4—6	29
	Liite 2. Haastattelukutsu Rauhanturvaajaliitolle	30
	Liite 3. Haastattelukysymykset	31

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen aihe

Naiset ovat osallistuneet rauhanturvaukseen 1990-luvulta lähtien (Muraja & Rehn 2021, 9–10). Naisten osallistumisella rauhanturvaoperaatioihin on paljon positiivisia vaikutuksia: sotilaat saavat parempaa kontaktia konfliktialueiden naisiin ja lapsiin, voimankäyttöä vaatineet tilanteet vähenevät, joukkojen luotettavuus kasvaa, ja sotilaat koetaan helpommin lähestyttävänä (Jukarainen & Terävä 2010, 9–23). Sukupuolella on kuitenkin merkitystä myös siinä, kuinka sotilas kohdataan ja kuinka häntä kohdellaan. Naispuolisten rauhanturvaajien toimiminen yhteistyössä miespuolisten rauhanturvaajien kanssa vähentää vääranlaista käytöstä operaatioiden aikana ja rauhanturvaajien keskuudessa esiintyvää aggressiivisuutta (Pruitt et al. 2016, 106–120). Naisten osallistaminen kriisinhallintaoperaatioihin voi kuitenkin olla vaikeaa esimerkiksi perinteisesti maskuliinisen sotilasympäristön asenteiden takia (Pruitt 2016, 108–120; Winslow 2010), eivätkä rauhanturvaoperaatiot ole sukupuolellisesti neutraaleja operaatioita (Karim & Marsha 2018, 391–392).

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) turvallisuuskomitean päätöslauselmassa 1325 huomioidaan naisten ja tyttöjen osallisuuden huomioimisen tärkeys konflikteissa ja sukupuolen perusteella tapahtuvan väkivallan ennaltaehkäisyn merkityksellisyys. Päätöslauselman tavoitteena on edistää naisten osallisuutta niin rauhanneuvotteluissa, rauhanrakentamisessa kuin rauhanturvatoiminnassa (United Nations Security Council Resolution 1325). Päätöslauselman kohdat 4–6 käsittelevät sotilaallista kriisinhallintatoimintaa suhteessa naisten osallistumisen tärkeyteen, ja ne avaavat tutkimuksen yhteiskunnallisen vaikutuksen merkityksellisyyttä (liite 1): päätöslauselma haluaa lisätä naisten aktiivista osallistumista YK:n rauhanturvaoperaatioihin ja humanitaarisen työn asiantuntijoihin; ymmärtää laajemman sukupuolinäkökulman tärkeyden rauhanturvaoperaatioissa; ja kehottaa jäsenvaltioita paneutumaan naisten osallistumisen varmistamiseksi. Päätöslauselmalla pyritään edistämään tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen yhteiskunnan vakautta ja kehitystä, ja Suomi on sitoutunut noudattamaan päätöslauselman mukaisia toimia myös rauhanturvatoiminnassa (Suomen kansallinen toimintaohjelma 2012—2016). Kansallisen toimintaohjelman mukaisesti sukupuolinäkökulma tulee sisällyttää kriisinhallintakoulutukseen sekä operaatiokohtaiseen perehdytyskoulutukseen ottaen huomioon käytännönläheiset toimenpiteet ja operaatioiden erityispiirteet (Kouri 2015, 3–4).

Tutkimukseni tarkastelee sitä, kuinka suomalaiset naisrauhanturvaajat jäsentävät sukupuolen eri merkityksiä osana rauhanturvaamista ja kuinka he käsittävät sukupuolen ominaisuuksien vaikuttavan niin omaan kuin muidenkin toimintaan sotilasoperaatioissa. Analysoin naisrauhanturvaajien havaintoja ja käsityksiä sukupuolen merkityksistä sekä havainnollistan suomalaisten naisrauhanturvaajien käsityksiä myös kulttuurisista eroista erityisesti sukupuolen näkökulmasta. Tutkimuksen keskeisenä oletuksena toimii, että sukupuolella on ollut vaikutusta naisten kokemuksiin ja havaintoihin sotilaallisesta kriisinhallintaoperaatiosta. Sukupuoli toimii ominaisuutena, joka vaikuttaa jokapäiväiseen toimintaan ja siihen, kuinka muut ihmiset kohtaavat toisen (Rossi 2012, 21–39), ja on siksi keskeinen oletus tutkimuksessani. Naisten osallisuuden tutkiminen on tärkeää, ja sukupuolinäkökulma avartaa monien järjestelmien voimasuhteita (El-Bushra 2018, 52–53). Kulttuurien tutkimuksessa on oleellista tutkia sotilasinstituutioiden tapakulttuuria sekä sitä, miten erilaiset ryhmät (tässä tapauksessa sotilaat ja erityisesti rauhanturvaajat) käyttäytyvät erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Humanistinen näkökulma esiintyy tutkimuksessa kokemusten kartoittamisessa, kun yksilöiden kokemukset huomioidaan ja niitä käytetään tutkimusaineistona. Humanistinen näkökulma mahdollistaa myös merkitysten ja merkityksellisyyden kartoittamisen tutkimuksessa.

Tavoitteenani on kartoittaa suomalaisten naisrauhanturvaajien kokemuksia ja käsityksiä sosiaalisen sukupuolen toimijuudesta. Tutkimukseni etenee seuraavanlaisesti: ensin avaam keskeiset tutkimuskysymykset ja asiat, joita haluan selvittää niiden avulla. Tämän jälkeen kerron aikaisemmasta tutkimuksesta, tutkimuksen eettisistä puolista ja omasta tutkijan positiostani. Tätä seuraa teoreettisen viitekehyksen avaaminen, joissa keskeisenä on sukupuolen määritelmä sekä sukupuolen tuottamisteoria. Teoriaa seuraa aineiston ja menetelmien esittely, jossa erittelen erityisesti haastattelujen kulkua ja analyysitapaa. Tämän jälkeen on aineiston analyysin vuoro, jossa käsittelen tutkittavien kokemuksia sukupuolen tuottamisteorian kautta erityisesti vuorovaikutuksen näkökulmasta. Työn lopussa on johtopäätökset sekä lyhyt yhteenveto, jonka jälkeen pohdin mahdollisia jatkotutkimusaiheita, jotka nousivat esiin tutkimusta tehdessä.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen päätutkimuskysymys käsittelee naisrauhanturvaajien kokemuksia sosiaalisen ja kulttuurisen sukupuolen näkemisestä kahdesta näkökulmasta. Päätutkimuskysymykseni kohdentaa huomion rauhanturvaajien omiin kokemuksiin siitä, kuinka he käsittivät ja

havainnoivat sukupuolen vaikutuksen rauhanturvausoperaation aikana. Kysymyksen on tarkoitus selventää myös sitä, miten naiset kokivat oman sukupuolensa vaikuttavan niin vuorovaikutukseen muiden sotilaiden kuin myös paikallisväestön kanssa.

Alatutkimuskysymyksen seuraavat päätutkimuskysymystä kyseenalaistamalla sen: aineistossa nousi esiin teema, jossa sotilasunivormu häivytti sukupuolen ominaisuuden erityisesti paikallisväestön keskuudessa, ja tämän tutkiminen vaati oman tutkimuskysymyksensä. Toinen alakysymys avaa sukupuolen merkityksellisyyttä vuorovaikutuksessa.

1. Miten suomalaiset naisrauhanturvaajat jäsentelevät ja käsittävät sosiaalisen ja kulttuurisen sukupuolen ulottuvuudet sotilaan asemasta rauhanturvaoperaation aikana?
 - Häivyttääkö rauhanturvaajana toimiminen sukupuolen ominaisuuden?
 - Kuinka sosiaalinen ja kulttuurinen ymmärrys sukupuolesta vaikutti vuorovaikutukseen ja kokemukseen siitä, kuinka naiset kohdataan?

Päätutkimuskysymykseni ei tarkastele sukupuolta ainoastaan rauhanturvaajien ominaisuutena, vaan se käsittää myös heidän havaintonsa sukupuolen merkityksellisyydestä ja vaikutuksista paikallisväestön keskuudessa. Ensimmäinen alatutkimuskysymys taas käsittelee sukupuolta näkyvänä ominaisuutena, joka saattaa sulautua muun ominaisuuden, tässä tutkimuksessa ulkomaalaisuuden, kanssa yhdeksi yleiseksi ominaisuudeksi, jolla ei ole yksinään suurtakaan toimijuuden osaa: sukupuoli ei välttämättä sotilasunivormussa vaikuta niin paljoa kuin sotilaat saattoivat olettaa (Kouri 2014 ja 2015). Toinen alatutkimuskysymys selittää sen, kuinka merkittävä tekijä sukupuoli oli vuorovaikutuksessa.

Sukupuolta käsitellään sekä naisrauhanturvaajien omana ominaisuutena että yleisenä teemana heidän havainnoissaan, sillä se kertoo, miten haastateltavat kokivat sukupuolen vaikuttavan asioihin, joita he kokivat operaation aikana. Toinen keskeinen teema on kulttuurierot suomalaisten sotilaiden ja paikallisväestön välillä keskittyen erityisesti sosiaalisen sukupuolen ulottuvuuteen. Koska kulttuuri rakentaa sukupuolta, kulttuurierot esimerkiksi sukupuolten välisessä tasa-arvotilanteessa operaatiomaassa nousivat esille aineistossa.

1.3 Aikaisempi tutkimus

Suomessa ei ole tehty aikaisempaa naisrauhanturvaajien sukupuolittuneista kokemuksista käsittelevää tutkimusta. Naisrauhanturvaajien historiasta on muodostettu kirjallisuutta niin kansainvälisesti kuin Suomenkin tasolla, kuten esimerkiksi Pruitt (2016) ja Muraja & Rehn

(2021). Murajan teos *Elisabethin enkelit – Suomalaisnaisia rauhaa turvaamassa* (2021) kertookin suomalaisten naisrauhanturvaajien laaja-alaisista kokemuksista eri vuosikymmenillä, ja siksi toimii tutkimuksen tärkeänä taustakirjallisuutena.

Kansainvälisellä tasolla on tutkittu sukupuolen vaikutusta sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa, esimerkiksi Donna Winslow (2010) on tutkinut sotilassosiologiaa sukupuolellisesta näkökulmasta. YK:n päätelausemasta 1325 inspiroituneena on tehty useampia kansainvälisiä tutkimuksia ja selvityksiä, joista yksi kokoelmateos, *The Oxford Handbook of Gender and Conflict* (Ní Aoláin et al. 2017), tarjoaa tutkimukselleni näkökulman sotilasinstituutin ulkopuolelta sukupuolen merkityksellisyydestä ja toimijuudesta konflikteissa. Kokoelma taustoittaa konfliktien sukupuolittuneita puolia ja käsittelee konflikteita intersektionaalisesta näkökulmasta: naiseus ei ole vain sukupuolittunut kokemus, vaan siihen liittyy laajempia ulottuvuuksia sukupuolen lisäksi (Zarkov 2018, 17–34). Tarkastellessa naisia sotilastoimijoina, Karim ja Marsha kirjoittavat artikkelissaan naisten ja feminiinisyyden olevan haavoittuvaisessa ympäristössä sotilasoperaatioissa (mt. 2018, 392–293).

Tasa-arvoinen turvallisuus? (2010) käsittelee sukupuolten yhdenvertaisuutta suomalaisessa maanpuolustuksessa ja kriisinhallintatehtävissä (Jukarainen & Terävä 2010, 9–23). Pirjo Jukarainen on tehnyt 2000-luvulla tutkimuksia rauhantutkimuksen ja sotilasinstituutioiden sukupuolinäkökulmasta, ja hyödynnän hänen kokoelmateostaan artikkeleineen ymmärtääkseni suomalaisen sotilasinstituution tasa-arvotilannetta, ja sitä, minkälainen järjestelmä haastateltavien kokemusten takana toimii. Sini Kouri (2014) puolestaan kartoittaa suomalaisten naisupseerien hakeutumista kriisinhallintatehtäviin ja naisten osallistumisen vaikutuksia kriisinhallintaoperaatioissa. Kourin tulosten mukaan naisrauhanturvaajat mahdollistivat useissa maissa yhteyden saamisen paikallisväestön naisiin ja tyttöihin, ja naisrauhanturvaajat kokivat toimivansa sukupuolten välisen tasa-arvon esimerkkinä (Kouri 2014). Kourin jatkotutkimus vuodelta 2015 syventää aikaisempaa tehtyä tutkimusta, jonka tulokset olivat hyvin samankaltaisia: naisrauhanturvaajat saivat parempaa kontaktia paikallisiin naisiin ja he kokivat ylpeyttä osallisuudestaan (mt. 2015). Myös sukupuolinäkökulman huomioimisesta suomalaisten rauhanturvaajien koulutuksessa ja kriisinhallintajoukon operatiivisessa toiminnassa on tehty tutkimusta (Kouri 2015).

Tutkimukseni osallistuu erityisesti suomalaisen rauhanturvauksen tutkimuskentän keskusteluun rauhanturvaamisesta sukupuolinäkökulmasta, ja tuo esille naisten ensikäden

kokemuksia sotilasoperaatioista. Kourin mukaan sotilaspedagogiikassa ja organisatorisessa oppimisessa ei välttämättä oteta tosissaan yksilöiden oppimia asioita ja heidän raportoimiaan asioita (Kouri 2015, 9–10), minkä takia tutkimukseni antaa mahdollisuuden kartoittaa yksilöiden todellisia kokemuksia vuorovaikutuksesta niin sotilaiden kuin paikallistenkin keskuudessa.

1.4 Tutkimusetiikka ja tutkijapositio

Hyvän tieteellisen käytännön mukaan on erityisen tärkeää pohtia tieteellisen työn eettisyyttä ja ennakkointia (Keiski et al. 2023, 11–13). Tutkimuksen tulee olla luotettava eli laadukas, rehellinen, eri toimijoita arvostava ja vastuullinen (Keiski et al. 2023, 12). Tutkimus tulee suunnitella, toteuttaa ja dokumentoida huolellisesti, ja siinä tulee ottaa huomioon aikaisempi tutkimustieto. Tutkijana minun tulee myös pitää huolta mahdollisesti tarvittavista luvista, suostumuksista ja eettisestä ennakkoarvioinnista (Keiski et al. 2023, 13). Tutkimuksen alussa lähetin kaikille haastateltaville tutkimuksen tietosuojaliitteen, joka käytiin läpi haastattelujen alussa. Painotin, että haastateltavat voisivat lopettaa haastattelun milloin tahansa ja halutessaan myös peruuttaa osallistumisensa myös haastattelutilanteen jälkeen, jolloin en käyttäisi heidän antamaansa aineistoa tutkimuksessani lainkaan. Avaan seuraavaksi eettistä ennakkoarviointia ja kyseenalaistan tekemiäni valintoja.

Eettinen ennakkoarviointi on tärkeää, sillä sen avulla voidaan minimoida mahdollisia eettisiä ongelmia. Ensimmäisenä eettisenä ongelmana tutkimuksessani on rauhanturvaoperaatioiden tarkastelu, sillä salassapitovelvollisuuden vuoksi operaatioita ja niiden tapahtumia ei voida käsitellä yksityiskohtaisesti. Tämä johtaa siihen, että haastatteluissa ilmenneiden tilanteiden taustoja tai totuudenmukaisia versioita tapahtumista ei voida kertoa. Toisaalta tämän ongelman on ratkaissut haastateltavien anonymisointi. Anonymisointi edesauttaa tutkittavia kertomaan vaikeista tai salatuista aiheista rehellisesti (Mäkinen 2006, 114). Valmiissa tutkimustekstissä anonymisointi voidaan toteuttaa viittaamalla tutkittaviin kirjaimilla tai numeroinnilla (Mäkinen 2006, 115). Tässä tutkimuksessa viitataan haastateltaviini koodeilla H1-H4 ja ”Haastateltava 1–4”. Nauhoitin ja litteroin haastattelut, ja poistan kaiken tuotetun aineiston tutkimuksen julkaisun jälkeen.

Vaikka tutkimus koskee tarkkaan rajattua informanttijoukkoa (siitä lisää kappaleessa 3.1 Aineiston muodostaminen), kolmantena mahdollisena ongelmana on yleistämisen tulkitseminen tutkimuksen tuloksista. Tutkimukseni tarkoituksena ei ole yleistää

haastateltavien kokemuksia kaikkien naisrauhanturvaajien kokemuksiksi vaan tarkastella kokemusten laatua. Tutkimuksessa käsitellään yksittäisten suomalaisnaisten kokemuksia sotilasoperaation jäsenenä maissa, joiden kulttuurinen, uskonnollinen ja kansalaisten turvallisuustilanne on herkkä konflikteille. Kulttuurien tutkimuksessa katsotaan kulttuurin ja merkitysjärjestelmien olevan sidoksissa valtaan ja politiikkaan (Alasuutari 2011), eikä tutkimukseni ole tarkoitus arvostella, yleistää tai vähätellä konfliktialueiden turvallisuustilannetta, yhteiskunnallista tilannetta tai kulttuuria. Tutkimukseni tarkastelee yksittäisten naisrauhanturvaajien henkilökohtaisia kokemuksia, kohtaamisia ja vuorovaikusta heidän omien kokemustensa kautta.

Tutkimuksen eettisiä puolia pohtiessa tulee myös tarkastella tutkijan omia valintoja ja sitä, onko syystä tai toisesta tehnyt mahdollisesti kyseenalaistettavia päätöksiä (Kajander, Lappi & Fingerroos 2022, 56). Pidän mahdollisesti kyseenalaistettavana valintana haastattelukutsuni sanavalintaa: ”Olen tekemässä kandidaatintutkielmaani suomalaisten naisrauhanturvaajien kokemuksista rauhanturvausoperaatioista muslimimaissa” (liite 2), jossa sanoitan tutkivani muslimimaissa tapahtuneita operaatioita. Ajattelin sanavalinnan tuottavan monipuolisempaa ja rikkaampaa aineistoa, ja uskonnolliset erot nousivatkin myös aineistossa esille.

On myös tärkeää reflektoida, kuinka oma positioni tutkijana suhteessa tutkittavaan kenttään ja aiheeseen voi vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin (Hyvärinen, Nikander, Ruusuvuori & Aho 2017). Toimin miltei kokonaan tutkimuskenttäni ulkopuolella, sillä en ole käynyt naisten vapaaehtoista asepalvelusta tai osallistunut rauhanturvaoperaatioon. En juurikaan siis pystynyt samaistumaan haastateltavieni kokemuksiin, joten tutkimuksen tulosten on helpompi pysyä objektiivisena. Koska kuitenkin edustan samaa suomalaista yhteisöä kuin tutkittavani, he saattoivat pitää minua lähestyttävänä ja turvallisena henkilönä, jolle puhua avoimesti ristiriitaisistakin kokemuksista ja muistoista (ks. Mäkinen 2006, 110).

2 Teoreettinen viitekehys

Teoreettisen viitekehysten keskiössä sijaitsevat vuorovaikutuksen ja kokemuksen käsitteet. *Vuorovaikutus*, eli eri tavoin vaikuttaminen toisten kanssa, ei ole ainoastaan sanallista kommunikaatiota vaan myös muunlaista olemista (Kouri 2017, 205). Vuorovaikutus tarkoittaa vastavuoroista vaikuttamista, ja tässä tutkimuksessa vuorovaikuttaminen kattaa erityisesti kommunikaation, joka sisältää kulttuurisia viestejä (Kouri 2017, 205–206). Vuorovaikuttamisen keskuudessa on kyky luottaa ja uskoa siihen, että toinen osaa ymmärtää ja tulkita saamaansa viestiä oikein, ja kulttuurilla on oma paikkansa viestien ymmärtämisessä (Kouri 2017, 207–208).

Jarkko Toikkasen ja Ira Virtasen teoksessa *Kokemuksen tutkimus* (2018) kokemusta käsitellään monesta näkökulmasta: kokemus on poikkeuksellisen arvokasta yksilön kannalta ja kokemus osallistuu jaettuun ja hyväksytyyn tietoon. Kokemus antaa yksilölle oikeuden ilmaista arvokas ja yksilöllinen kokemus (Toikkanen & Virtanen 2018, 8–11). Kokemuksen tutkimisessa ensisijaista ei ole itse kokemus vaan se, miten se on vaikuttanut kokijaansa (Toikkanen & Virtanen 2018, 12–15). Kokemukset muodostavat kuvaillun todellisuuden, eli todellisuus rakentuu yksilön käsityksistä. Tämä tarkoittaa, että tutkittavien käsitykset sukupuolen merkityksestä näkyvät heidän kertomuksissaan esimerkiksi tasa-arvotilanteesta ja Suomen ja kohdemaan tasa-arvotilanteen vertailulla.

Tässä tutkimuksessa *sukupuolella* tarkoitetaan sosiaalisesti tuotettua ja kulttuurisesti esiintyvää sukupuolta. Sosiaalinen sukupuoli (eng. gender) kertoo biologisen sukupuolen lisäksi sukupuolen ja sukupuoli-identiteetin sosiaalisista ulottuvuuksista. Leena-Maija Rossi (2012) määrittelee sosiaalisen sukupuolen käsitteen olevan suomen kielessä hankalasti määriteltävä, sillä käsitteen käyttäjän tulee määritellä sukupuolellinen ulottuvuus. Sosiaalinen sukupuoli tarkoittaa, että sukupuolta tuotetaan arjen valinnoilla täysin tiedostamatta. Sukupuolta esitetään siten, miten se koetaan korrektina ja hyväksyttynä. (Rossi 2012, 21–38.) Winslow kirjoittaa sukupuolen olevan osa kulttuurista ja yhteiskunnallista merkitysjärjestelmää, jossa jokapäiväisten valintojen kautta vahvistetaan joko maskuliinista tai feminiinistä sukupuolta (Winslow 2010). Kulttuurinen sukupuoli jatkaa sosiaalisen sukupuolen perusajatusta syventymällä lapsen kasvatuksen lisäksi kulttuurien osallisuuteen: sukupuolten ”sopivat” roolit, tavat ja käyttäytymismallit muuttuvat maantieteellisesti kulttuurien mukaisesti (Winslow 2010, 4–7). Kulttuurisesti rakentuvan sukupuolen määritelmän kautta voidaan eritellä kulttuurien välisiä eroja esimerkiksi äitien arvostuksesta

tai ”sallittujen” ammattivalintojen kautta. Tästedes käytän tutkimuksessa käsitettä sukupuoli puhuttaessa sosiaalisesta ja kulttuurisesta sukupuolesta.

Sukupuolen jäsentemiseksi luodaan usein vastakkainasetteluja, kuten nainen-mies, minkä takia ymmärrys sukupuolesta jää ahtaaksi sekä hierarkkiseksi (Rossi 2012, 23–25; Jokinen 2012, 128–130). Feministisessä tutkimuksessa valta ja valtio nähdään sukupuolittuneen vallan keskittymänä, joissa naisia (ja muita sukupuoli-, seksuaali- ja etnisiä vähemmistöjä) alistetaan niin kutsutun ”ihannemaskuliinisuuden” saavuttamiseksi (Kantola 2012, 82–83). Tämänlaista maskuliinisuutta kutsutaan hegemoniseksi maskuliinisuudeksi, joka tarkoittaa Jokisen sanoin ”miten tietyssä historiallisessa ajassa ja paikassa esiintyvä kulttuurisesti idealisoitu maskuliinisuus ja siihen liittyvät arvot ja maailmankatsomus ovat hallitsevassa asemassa” (Jokinen 2012, 131). Hegemoninen maskuliinisuus sulkee naiset ja muut ideaalin ulkopuolelle jäävät ihmiset pois vallanjaosta.

Hegemonisen maskuliinisuuden mukaisesti miehet johtavat ja naiset seuraavat kiltisti: Winslow’n mukaan sotilasinstituutioiden perinteisesti maskuliininen luonto ei kykene kyseenalaistamaan binääristen sukupuoliroolien normalisointia, ja naisten osallistuminen sotilastoimintaan haastaa perinteisiä käsityksiä sukupuolista. Naisten osallistumista ei pidetä sopivana naisten ”pehmeän luonteen” takia, minkä takia useimmat naiset kohtaavat näissä ympäristöissä ennakko-oletuksia ja joutuvat siten todistamaan olevansa ”kovia” saavuttaakseen kunnioitusta miessotilaiden keskuudessa. Winslow sanallistaa tämän seuraavanlaisesti ”This form of stereotype inversion implies ’I do not have feminine qualities therefore I am a good leader’”. (Winslow 2010, 8–16.) Johtajuus voidaan yhdistää tässä yhteydessä sotilasuraan ja sotilasinstituutioon.

Tutkimuksessani vuorovaikutus, kokemus ja sukupuoli nivoutuvat yhteen aineiston analyysissä, jossa nousee esiin kokemuksia, joiden keskiössä on vuorovaikuttaminen niin muiden sotilaiden, naissotilaiden kuin paikallisen siviiliväestönkin kanssa. Näistä kokemuksista löytyi sukupuolittuneita puolia, jotka ovat erittäin kiinnostavia tutkimuksen kannalta. Sukupuoli ja valta suhteessa ”ihannemaskuliiniseen” sotilasorganisaatioon saattaa naissotilaat sukupuolellisesti hankalaan asemaan, jossa oikeanlaista naiseutta ei voi saavuttaa ilman sotilasidentiteetin pienentämistä. Samalla naissotilaat eivät voi irrottaa naiseuttaan sotilasunivormustaan, jolloin he jäävät kuin välitilaan sotilaina ja naisina, eivätkä vain sotilaina tai vain naisina.

3 Aineisto ja menetelmät

En tuntenut yhtäkään entistä rauhanturvaajaa eikä minulla ollut kontakteja ihmisiin, jotka tuntisivat rauhanturvaajanaisia, ja siksi välitin haastattelukutsuni (liite 2) Suomen Rauhanturvaajaliitolle, jonka kautta pyyntöni jaettiin liiton naisjäsenille. Sukupuolen ilmoittaminen ei ole pakollinen tieto Rauhanturvaajaliiton jäseneksi liittymisessä, mutta onneksi pyyntöni tavoitti useamman ihmisen. Haastattelukutsussa Rauhanturvaajaliitolle pyysin entisiä naisrauhanturvaajia ottamaan minuun yhteyttä, jos he olivat palvelleet operaatiossa muslimimaassa ja huomasivat sukupuolen olevan jollain tavalla merkitsevä tekijä joko sotilaiden omassa arjessa tai paikallisväestön kanssa ilmenevässä vuorovaikutuksessa.

Ensimmäisenä rajauksena aineistossa ja sen hankinnassa oli naisten haastattelemine. Toisena rajauksena oli entisten rauhanturvaajien haastattelemine, minkä takia pois jäivät aktiivipalveluksessa olevat, asiantuntijat, tutkijat ja Puolustusvoimien edustajat. Vaikka haastateltavat olisivat toimineet operaation aikana esimiesasemissa, heillä olisi silti ensikäden kokemusta kriisinhallintaoperaatiosta naisena ja tarpeeksi etäisyyttä sotilasinstituutista tapahtumien arviointiin itsenäisestä näkökulmasta. Kolmantena rajauksena oli pyytää mukaan vain muslimimaihin kohdistuneihin operaatioihin osallistuneet naisrauhanturvaajat. Koska tutkimuksessa kartoitetaan suomalaisten rauhanturvaajien kokemuksia, kulttuurierojen korostaminen rajaamalla kriisinhallintaoperaatiot muslimimaihin auttaa näiden kartoittamisessa.

3.1 Aineiston muodostaminen

Aineisto koostuu neljästä teemahaastattelusta. Haastateltavani olivat palvelleet rauhanturvajoukoissa joko Libanonissa tai Malissa 1990- ja 2020-luvuilla, eivätkä kaikki heistä olleet käyneet naisten vapaaehtoista asepalvelusta ennen operaatiolle lähtemistä. Haastateltavat ottivat yhteyttä Rauhanturvaajaliiton kautta välitetyn haastattelukutsun välityksellä, ja he ovat palvelleet eri vuosina Libanonissa UNIFIL-operaatiossa (H2, H3 ja H4) ja Malissa EUTM-koulutusoperaatiossa (H1). Haastattelukutsu löytyy tämän dokumentin lopusta liitteestä 2 ja haastattelukysymykset liitteestä 3. Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja, joka menetelmänä mahdollisti selvien teemojen määrittelemisen tutkijan näkökulmasta sekä teorian ja aikaisemman tutkimuksen läpikäymisen ennen haastatteluja (Hyvärinen, Nikander, Ruusuvoori & Aho 2017; myös Kajander, Lappi & Fingerroos 2022, 200). Toisaalta tämä aiheutti sen, että tutkijana minulle muodostui omanlainen käsitys

tulevien haastattelujen sisällöistä, ja itse haastatteluissa ilmeni hyvinkin erilaisia asioita kuin mitä itse olin olettanut.

Tutkimuksen pääasiallisena aineistona toimivat haastattelut, joilla pyrittiin kartoittamaan naisrauhanturvaajien käsityksiä, kokemuksia ja asenteita tutkittavasta aiheesta. Tavoitteena oli saada keskustelua ja syvällisempiä pohdiskeluja sukupuolen ulottuvuuksista, ja kysyin tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä. Haastatteluja oli neljä, jotka kaikki järjestettiin etähaastatteluina Microsoft Teams-palvelussa. Äänitin ja litteroin haastattelut. Ensimmäisten haastattelujen aikana tuli selväksi se, että käyttämäni termi ”sukupuoli” merkitsee erilaista kuin haastateltavien käyttämänä. ”Sukupuoli” haastateltavien käyttämänä merkitsi naista ja miestä binäärisen sukupuoli- jaon kautta ja enemmän yhteisöjen määrittelemiä sukupuolinormeja ja -rooleja. Kun itse käytin sukupuolta terminä haastattelukysymysten muodostamisen aikana ja itse haastatteluissa, käsitelin sukupuolta tutkimusmääritelmän mukaisesti sosiaalisena sukupuolena, eli performatiivisena ominaisuutena, jonka performanssia tuotetaan koko ajan jokaisella valinnalla ja teolla (Rossi 2012, 21–39). Tässä ilmenee selvästi *emic*- ja *etic*-käsitteiden risteämä, jossa haastateltavien arkikieli kohtasi tutkijan tieteelliset termit (Kouri 2017, 16–17). Tutkimuksessa tulee yhdistää tutkittavien todellisuuden käsite tutkijan tieteelliseen käsitteeseen, ja aineiston analyysissä tutkittavien kertomukset on suhteutettu akateemisiin määritelmiin.

3.2 Menetelmät

Teoriaohjaava sisällönanalyysi on yleinen laadullisen sisällönanalyysin lähestymistapa, jossa ennalta muodostetut teoriat ja kirjallisuus ohjaavat tutkimusta ja aineiston tulkitsemista. Aineistosta poimitaan kehikseen sopivia teemoja, jonka jälkeen etsitään analyysiä tukevat teoriat (Tuomi & Sarajärvi 2018). Teoriaohjaavassa analyysissä aineistosta luodaan teorettinen kokonaisuus, jossa analyysin teemat nousevat esiin tutkittavasta aineistosta, ja jossa teoria ohjaa analyysiprosessia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108–110). Tutkimukseni analyysin teoriana toimii Rossin teoria sukupuolen sosiaalisesta ja kulttuurisesta tuottamisesta (Rossi 2012, 21–39), mikä mahdollistaa aineistosta poimittavien teemojen analyysin. Analyysimenetelmänä toimii laadullinen sisällönanalyysi, sillä metodi on joustava ja monipuolinen. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, ja se voi toimia myös teorettisena viitekehiksenä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103–104). Laadullinen sisällönanalyysi pyrkii ymmärtämään aineiston syvällisiä ja niin sanotusti piilotettuja merkityksiä, kontekstia ja ilmiöitä, joita aineisto heijastaa.

Tärkeä sisällönanalyysin menetelmä on teemoittelu, tyyppien erottelu sekä koodaaminen. Aineiston läpikäymisen jälkeen kaikki paitsi kiinnostavat asiat eli kiinnostavat teemat ja tyypit, jätetään pois, jolloin on helpompaa analysoida ja tehdä syvempiä tulkintoja (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104–110). Suuren tekstimäärän kohdalla teemoittelu auttaa paljonkin tutkimuksen ja analyysin tekemistä. Sisällönanalyysissä keskeistä on teemojen tunnistaminen ja pohtiminen, miksi juuri nämä teemat nousevat esiin ja toistuvat, ja mistä ne kertovat. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Tyyppi ja teema ovat erilaisia asioita. Teema sisällönanalyysissä on laajempi, esimerkiksi sukupuoli, ja tyyppi kertoo teemojen sisäisistä eroista ja henkilökohtaisista näkökulmista. Esimerkiksi paikallisväestön suhtautuminen naissotilaaseen on aineistostani nouseva isompi teema, jonka sisällä on hajontaa tutkittavien kokemusten mukaan.

Haastattelu ei ole vain neutraalia tiedonsiirtoa, sillä sekä haastattelijat että haastateltavat yrittävät luoda itsestään mahdollisimman etevän ja asianosaavan vaikutelman, minkä takia laadullisen haastatteluaineiston saamiseksi tässä tutkimuksessa käytin puolistrukturoituja teemahaastatteluja. Teemahaastattelussa käsitellään tutkijan määritelmiä teemoja eikä niinkään tarkkoja haastattelukysymyksiä. Teemahaastattelussa suositellaan teorialähtöistä haastattelupohjaa, jonka tarkoituksena on perehdyttää tutkija teemojen teoriaan ja tutkimustietoon. Tällöin tutkija on tutustunut aiheisiin, eikä ole haastattelussa täysin tietämätön. Teoriapainotteisella lähestymisellä voi olla myös negatiivisia vaikutuksia, jos tutkija nojaa liiallisesti tutkimustietoon näkemättä haastateltavien kokemuksia inhimillisinä. Teemahaastatteluun päädyttyä täytyy pohtia tarkkaan haastattelujen teemapainotteisuuden, ottaen kuitenkin samalla huomioon sen, etteivät kaikki teemat ole jokaiselle haastateltavalle yhtä läheisiä kuin toiset. (Hyvärinen, Nikander, Ruusuvuori & Aho 2017).

Haastatteluaineistot analysoidaan teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla, jolloin sieltä nousee esille halutut teemat. Tässä tutkimuksessa haluttu teema on sukupuoli ja sen ulottuvuudet, joiden tyyppisiä (ilmaantumistapoja) havainnollistetaan analyysissä teorian ja aikaisemman tutkimuksen tuella.

4 Aineiston analyysi

Haastatteluissa olivat keskeisintä naisten omat, henkilökohtaiset kokemukset, käsitykset ja asenteet. Haastatteluissa ilmeni vapaata kokemukserontaa, joiden analysoinnissa esiin nousi merkityksellisyyksien laajemmat ulottuvuudet. Aineiston analyysissä keskityn kokemuksiin, joita haastateltavat perustelivat jollain tavalla sukupuolella. Aineiston muodostamisen aikana huomasin, etteivät haastateltavani aluksi pitäneet sukupuolta keskeisenä ominaisuutena tai asiana, joka olisi vaikuttanut heidän toimintaansa, vuorovaikutukseen muiden kanssa tai siihen, kuinka heitä kohdeltiin. Haastatteluiden aikana kuitenkin kaikki haastateltavat toivat esille, että jokin asia tai tapa perustui siihen, että he olivat naisia.

Analyysissä keskityn siihen, millaista oli olla nainen rauhanturvaoperaatioissa sotilaana. Ensimmäisessä analyysikappaleessa käsittelen naiseuden tuomia haasteita sotilaan arkeen, kuten omien taitojen todistelemista ja yksilöllisyyden häviämistä vain naissukupuolen edustajaksi. Muiden sotilaiden keskuudessa työskentelemisessä nousi esiin myös naissotilaiden esineellistäminen ja häirinnän ulottuvuudet. Toisessa analyysikappaleessa kohdistan huomion siihen, miten naissotilasta kohdattiin. Analyysikappaleessa käydään läpi sotilasoperaation miehistä olemusta ja sen aiheuttamaa ristiriitaa naissotilaiden kokemuksissa. Tätä kuvattiin sukupuolen häivyttämisenä. Viimeisessä analyysikappaleessa käsittelen yhteiskunnallisesti ilmeneviä kulttuurieroja, kuten sitä, miten erilaista paikallisten naisten ja miesten reaktiot naissotilaisiin olivat.

4.1 Naiseuden tuomia haasteita

Vaikka yleinen kokemus rauhanturvaamisesta on positiivinen niin naissotilailla kuin miessotilaillakin, erityisesti naisrauhanturvaajat joutuvat kohtaamaan sukupuolittuneesti hankalia tilanteita. Kourin mukaan naissotilaat saattavat kokevan naissukupuolesta olevan haittaa muiden sotilaiden keskuudessa: niin sotilasarjessa, tehtävien hakeutumisen vaiheessa kuin myös operaatioissa palvellessaan naiset kokevat joutuvansa todistelemaan omaa ammattiosaamistaan, luonteenkovuuttaan ja osaamistaan (Kouri 2014, 23–24). Naisten arvoa sotilaina ei välttämättä nähdä miehistön keskuudessa (Jukarainen & Terävä 2010), ja miespuoliset sotilaat saattavat kokea vastuuta ”suojella” naissotilaita rauhanturvaoperaatioiden tehtäviltä operaation aikana (Karim & Marsha 2018, 393–394). Haastateltavat naissotilaat kokivat vähättelyä, työttömyyttä ja kohtasivat ennakkoluuloja ja stereotyyppioita muilta sotilailta, kuten esimerkiksi ”nainen on huono kuski” (H4) ja ettei nainen

osaasi toimia yhtä jämerästi kuin miespuoliset kollegat (H1). He joutuivat todistamaan väitteet vääriksi omalla toiminnallaan. Kulkiessaan siviiliväestön keskuudessa useat miehet ”jäivät tuijottamaan”, eivätkä miespuoliset kollegat useinkaan uskoneet tätä (H2 ja H4), ja naiset joutuivat todistamaan myös tämän useamman kerran mieskollegoilleen.

Konfliktitilanteet saattavat seksualisoida naisia (Zarkov 2018, 24–25). Haastateltava 4:n mukaan naissotilaita pyydettiin juhliin ja tapaamisiin ulkomaalaisten ja paikallisten upseerien kanssa tanssimaan ja seurustelemaan, eikä tapa sopinut kaikille naisille. Osallistuminen oli vapaaehtoista, mutta miehistöstä vain naiset kutsuttiin näihin tansseihin (H4). Tämä kertoo naissotilaiden esineellistämistä. Esineellistäminen tarkoittaa henkilön inhimillisyyden ja oman aktiivisen toimijuuden alentamista esineeksi, jota voi käyttää omiin tarkoituksiin (Paasonen et al. 2021, 1–18). Esineellistäminen ja seksualisointi toimivat synonyymeina samalle asialle, kun henkilöstä tehdään toisen seksuaalisen halun tai viihteen lelu (Paasonen et al. 2021, 98–112). Haastateltavan kokemuksessa vain naissotilaita pyydettiin viihdyttämään vierailuvia korkea-arvoisia miesupseereja. Vaikkakin sotilaat saivat kieltäytyä kutsusta, tapa esineellisti ja seksualisoi naissotilaat heidän kehojensa kautta miesten viihteeksi, mikä Paasonen ja muiden mukaan on esineellistämistä ja siten naisten toimijuuden alistamista.

Toimijuuden alistaminen ja naisten seksualisointi ei jäänyt tanssikutsujen tasolle: seksuaalinen ahdistelu on syvällä sotilasinstituutioissa (Karim & Marsha 2018, 395). Haastateltava 4 toi esille myös seksuaalisen ahdistelun tapauksen, jossa eräs upseeri ”taputti takapuolelle” saadakseen matkatavaransa ensimmäisten joukossa pois kohdemaasta (H4). Haastateltava kertoi, että osoittaakseen vastarintaa saamaansa kohtelua vastaan hän laittoi kyseisen upseerin lupapaperit pinon alimmaiseksi. Hän myös kertoi, että asemalla oli naisia, jotka sanoivat ahdisteleville miehille suoraan käytöksestään. Nämä naiset nimettiin ”rivirauhoiksi”, koska he ”pistivät hanttiin” (H4). Seksuaalinen ahdistelu on todellinen ongelma sotilasinstituutioissa, eikä ahdistelu ulotu vain naispuolisiin sotilaisiin, joilla on paremmat mahdollisuudet tuoda vääryydet julki (Karim & Marsha 2017, 395).

Naissotilaat ovat sotilasympäristöissä jatkuvan tarkkailun kohteena (Jukarainen & Terävä 2010, 17–18). Haastateltavat toivat ilmi, että operaation aikana heidän identiteettinsä ja yksilöllisyytensä hävisivät: yksi nainen edusti jokaista naista, ja kaikkien miessotilaiden silmissä jokainen nainen oli osa yhtä naissotilaiden rintamaa. Jos yksi nainen teki jotain mitä paheksuttiin, se tarkoitti, että jokainen nainen oli tehnyt saman. Tämä nousi konkreettisesti esille erityisesti yhden haastateltavan kokemuksesta uudenvuodenjuhlista asemalla, jossa

humaltunut miessotilas ryömi naistentaloon sisälle. Naistentalon vanhin, eli asumuksesta vastuussa ollut naissotilas, suuttui ja teki ilmoituksen kyseisestä sotilaasta, mikä ei ollut yleisin menettelytapa. Muut miessotilaat taas suuttuivat tästä:

”Niin hän teki ilmoituksen ja sitten ne miehet suuttui siitä. Ja sitten ne päätti, että ne ei ole missään tekemisissä naisten kanssa. Ja mähän en tiennyt sitä... Aina kun sä menit syömään, niin kukaan ei tullut sun viereen, ja mä ajattelin, että OK, kukaan ei sitten tykkää musta.”
(H4)

Miessotilaiden suuttuminen rikkomuksen ilmoittamisesta johti konkreettisiin seurauksiin, sillä naiset eivät voineet lähteä käymään asioilla kaupungissa ilman miessaattajaa. Onneksi satojen miesten seasta löytyi ”muutamia rohkeita miehiä, jotka uskalsivat vastustaa tätä” (H4).

Kuitenkin naisten läsnäolo operaatioissa saa miehet myös harkitsevaisemmiksi ja vastuullisemmiksi (Flén 2010, 94).

Naissotilaana oleminen miespuolisten sotilaiden keskuudessa oli siis kokemusten mukaan rankkaa. Vähättelyyn, esineellistämiseen tai ahdisteluun ei kuitenkaan voitu reagoida, sillä muun miehistön vastareaktio vaikuttaisi koko palvelusaikaan, kuten Haastateltava 4 tuo esille kokemuksissaan. Yksi nainen edusti kaikkia naisia, jolloin miespuolisten sotilaiden vastareaktio vaikutti jokaiseen naiseen.

4.2 Pehmeä nainen vai ulkomaalainen sotilas?

Naispuoliset rauhanturvaajat voivat tehostaa joukkojen vuorovaikutusta paikallisväestön kanssa, sillä naisten toimintaan yhdistetään Kourin mukaan rauhanomaisuutta ja empaattisuutta (Kouri 2014, 12–13). Nainen sotilasunivormussa saattaa herättää enemmän luottamusta stereotyyppisesti naisiin liitettävien luonteenpiirteiden, kuten rauhanomaisuuden ja tunneälykkyyden, takia (Kouri 2014, 16–17). Kaikki haastateltavat kohtasivat paikallisväestöä operaatioissaan. Sotilasunivormussa paikallisväestön tapaaminen oli toisille haastateltavista jokapäiväistä ja toisille harvinaisempaa kyseisen haastateltavan toimenkuvan mukaan. Yksi haastateltavista kertoi, että levottomassa tilanteessa hänen läsnäolonsa usein rauhoitti tilannetta, koska paikalliset halusivat todella tulla toimeen naispuolisen ryhmänjohtajan kanssa (H2). Sotilaiden kanssa työskentelevät paikalliset miehet usein häkeltyivät tavatessaan naisen sotilasunivormussa, mutta pystyivät jatkamaan työskentelyä ja yhteistyötä sotilaiden kanssa mutkattomasti (H3, H4). Naisten osallistumista pidetään

hyödyllisenä erityisesti ”pehmeämmän” lähestymistavan takia, johon stereotyyppisesti vain naiset pystyvät (Winslow 2010, 8).

Paikalliset miehet suhtautuivat naisrauhanturvaajiin usein neutraalisti tai jopa positiivisesti. Rauhanturvaajiin saatetaan suhtautua sukupuolettomasti (Kouri 2014, 18), mikä tarkoittaa kaikkien sotilaiden kohtaamista miesten standardeilla. Ulkomaalaiset sotilaat todella jätettiin paikallisten normien ja oletusten ulkopuolelle, ja ensihäkellyksen jälkeen naisia toteltiin esimiesasemassa samoin kuin miespuolisia (H1, H2, H4). Kohtaukset erityisesti paikallisten upseerien kanssa olivat neutraaleja ja niin naispuoliset kuin miespuolisetkin sotilaat kohdattiin puhtaasti ulkomaisina sotilaina (H1). Myös toinen haastateltava koki samoin: ”Sotilaat jätettiin heidän normien ulkopuolelle, että siellä jollain tavalla [ulkomaalaista] naissotilasta arvostettiin ihan hirveästi” (H2).

Useampi haastateltava oletti, että heidän sukupuolensa olisi vaikuttanut heidän toimintaansa ja kokemukseensa enemmän kuin todellisuudessa (H1, H3). Puhuttaessa erityisesti toiminnasta muiden suomalaisten kanssa esiin nousi sukupuolen ominaisuuden toissijaisuus, jonka korvasi toveruus (H3). Sukupuolta ei ensisijaisesti tuotu esille eikä siitä puhuttu ilman syytä (H1, H3). Haastateltavat kokivat, että heidän ensisijainen tehtävänsä on operaation suorittaminen eikä tasa-arvotilanteen tasauttaminen. Vaikka sukupuolen ja leirin sukupuolijakauman näki selvästi, eikä sukupuolen ominaisuutta voitu poistaa, naiset eivät halunneet tuoda sitä esille sotilaiden keskuudessa. Tämä kuvaa ajatusta naiseuden toiseudesta ja siitä, että miehuus olisi sukupuolellinen oletusarvo (Rossi 2012).

Haastateltavien oli vaikea määrittellä sitä, miten sukupuolta olisi voinut tuoda itse esiin ilman, että se olisi ollut negatiivista. Naiset eivät siis itse tuoneet sukupuoltaan esille, mutta muut saattoivat kommentoida asiaa: paikalliset miehet sekä naiset pitivät hyvinkin vaikuttavana, että nainen toimi sotilaina ulkomailla, mutta samalla naissotilaita pidettiin outoina ja erilaisina mieskollegoistaan erotettuina.

4.3 Yhteiskunnallisia kulttuurieroja

Naispuolisena rauhanturvaajana naiset kohtasivat erilaisia reaktioita toimintaansa kohtaan riippuen heidän sukupuolestaan. Yleisesti haastateltavat kertoivat, että kohdemaassa oli selkeästi kyliä, joissa suhtautuminen YK:n sotilaisiin oli selkeästi myönteisempää kuin toisissa, jolloin suhtautuminen heihin naissotilaina vaihteli paikan mukaisesti. Sotilaina ei kuitenkaan tullut puhua jokaisesta aiheesta paikallisille, koska usein paikallisten suhtautuminen sotilaihin

oli varautunut. Kuitenkin suomalaiset sotilaat pitivät suomalaisten onnistuneen hyvin rauhanturvausoperaatioissa erityisesti vastavuoroisen vuorovaikuttamisen kautta: suomalaiset halusivat oppia paikallisilta heidän kulttuuristaan samalla, kun joidenkin toisten eurooppalaisten maiden sotilaat kyseenalaistivat paikallisia tapoja (H2).

Kulttuurisia eroja pidettiin itsestään selvinä eikä niitä kyseenalaistettu tai pyritty muuttamaan (H4). Kulttuurieroksi määriteltiin esimerkiksi operaatiomaan tasa-arvotilanne ja se, ettei naisia välttämättä näkynyt kaduilla ilman miessaattajaa, mutta tätä perusteltiin myös uskonnolla. Uskonto haluttiin jättää paikallisille henkilökohtaiseksi ja suojelluksi aiheeksi, eivätkä sotilaat halunneet käydä paikallisissa kirkoissa jumalanpalveluksissa (H2). Uskonto jätettiin sotilasvallan ulkopuolelle paikallisten omaksi asiaksi, vaikka uskonto nousi esille paikallisten kautta puheenaiheeksi. Kuten Haastateltava 3 sanoi, ”ensin on se uskonto ja sitten on kaikki muu”, ja tämä näkyi ja kuului arjessa erityisesti rukousaikojen aikaan.

Uskonnolla perusteltiin sukupuolten tasa-arvotilannetta: useamman havainnon mukaan kristityissä kylissä naisia näkyi enemmän ja ilman miespuolista saattajaa, mutta muslimikylissä naisten määrä katukuvassa oli selkeästi vähäisempi (H2, H3 ja H4). Flén kirjoittaa, että vanhoillisissa kulttuureissa tasa-arvokysymysten liiallisen voimakas puolustaminen voidaan kokea henkilökohtaisena yrityksenä puuttua perheiden ja sukujen sisäisiin asioihin, joissa saatetaan tarttua myös uskonnollisiin arvoihin (Flén 2010, 96–98).

Länsimaisten rakenteiden ylläpitämistä ja länsimaisen yhteiskuntarakenteen saavuttamista pidetään kolmansien maiden kehittyneisyyden mittarina, minkä takia rauhanturvaajat usein pitävät länsimaisia rakenteita esimerkkeinä rauhanturvaamisen onnistumisesta (Kadar 2013, 33–38). Erityisesti Libanonissa palvelleet kolme haastateltavaa nostivat siirtomaahistorian ja länsimaiset yhteiskuntarakenteet esille haastatteluissaan. Tällä perusteltiin usein kaupunkien hyvää tasa-arvotilannetta ja toimivaa länsimaista yhteiskuntarakennetta, jolla viitattiin demokraattisuuteen ja vakaaseen talouteen. Etenkin suurten kaupunkien nuorisoa kuvattiin ”länsimaisemmin ajattelevana porukkana”, mitä pidettiin positiivisena asiana. Haastateltavat tekivät selvän jaon länsimaiden ja kohdemaiden välille, ja kertoivat myös havainnoimistaan eroista isojen kaupunkien ja pienten kylien välillä. Koska isoja kaupunkeja länsimaisine yhteiskuntarakenteineen pidettiin positiivisina ja toimivina, pienten kylien perinteisemmät yhteiskuntarakenteet koettiin taantumuksellisina.

4.3.1 Naisten kohtaaminen ja oman toimijuuden merkityksellisyys

Paikallisten naisten asema aktiivisina toimijoina mahdollistuu sitä todennäköisemmäksi, mitä enemmän he pystyvät ottamaan kontaktia viranomaisiin ja muihin toimijoihin (Häikiö 2010, 70). Tutkimusten mukaan naisrauhanturvaajien osallistuminen rauhanturvaoperaatioihin mahdollistaa paikallisten naisten uskoutumisen sotilaille, mikä voi mahdollistaa naisten kuulemisen ja naisten aseman parantumista (Kouri 2014 ja 2015; Jukarainen & Terävä 2010; Häikiö 2010). Haastateltavat kokivatkin, että he saivat paremman kontaktin paikallisiin naisiin ja lapsiin (H2, H3):

”Naisena siellä ainakin sai paremman kontaktin lapsiin ja naisiin, ja sitä ei myöskään katota pahalla, että naisena sä menet juttelee jollekin paikalliselle naiselle, kun sitten jos joku suomalainen mies menisi, niin sitten joku muu katsoisi tosi pahana, että ei noin saa tehdä” (H2)

Kuten Haastateltava 2:n sanoista huomaa, miessotilas ei olisi saanut ottaa kontaktia paikallisiin naisiin samoin kuin naissotilas. Myös lapset tulivat haastateltavien mukaan useammin puhumaan mieluummin naissotilaille kuin miessotilaille.

Jaana Vuoren mukaan äiteys rakentuu paitsi ruumiillisen synnytyksen myös lasten kasvatusvastuun kautta naisille, ja äitiys voi toimia naisia alistavana instituutiona (Vuori 2012, 109–113): operaatioiden kohdemaissa perheen päänä toimii mies, isä tai vanhin poika, ja tytön paikka on avioliitossa, kotona ja äitinä. Haastateltavien mukaan arvostus naista kohtaan operaatiomaissa nousee mitä enemmän terveitä lapsia hän synnyttää, ja yksi haastateltava kertoi tapaamisesta paikallisen nuorenparin ja heidän esikoisensa kanssa, jossa äiti oli ylpeästi kertonut ”It’s a boy” (H3). Haastateltava jäi pohtimaan, kuinka erilainen reaktio naisella olisi ollut, jos lapsi olisikin ollut tyttö.

Suomalaisten rooli operaatioissa yleisesti ottaen kohdistui enemmän siviilisotilasyhteistyöhön kuin sotilaalliseen läsnäoloon. Siviilisotilasyhteistyö on hyvin merkityksellistä erityisesti konfliktialueilla, joissa esimerkiksi veden ja lääkinnän saavutettavuus on huonoa, mikä johtaa erityisesti naisten ja lasten korkeaan kuolevuuteen (Ng & Betancourt 2017, 355–356). Suomalaiset tekivät projektitöitä, kuten kaivojen porauksen rahoittamista ja kävivät paikallisissa kouluissa opettajina ja lasten leikkikavereina. Haastateltava 2 kertoi, että hän vieraili usein ryhmänsä kanssa paikallisissa kerhoissa osallistumassa niiden toimintaan, kuten naisten kuvaamataidon kerhoon ja lasten jalkapallopeleihin (H2). Hänen mukaansa mieskollegat eivät olisi päässeet osallistumaan niihin yhtä helposti kuin naiset. Sotilaat pitivät

myös rastipäiviä kylissä ja opettivat erityisesti nuorille tytöille ensiaputaitoja ja selviytymistaitoja muun muassa maanjäristyksiä varten. Ensiaputaitojen oppiminen on elintärkeää alueilla, joissa voi ilmetä pitkiä välimatkoja lääkärin vastaanotolle. Avun saaminen ei myöskään ole itsestäänselvyys naisille, joiden kipuja ei välttämättä oteta tosissaan konfliktin aikaan (Ng & Betancourt 2017, 358–360).

Paikallisten naisten kanssa kommunikointi oli hyvinkin merkityksellistä suomalaisille naisrauhanturvaajille. Naisten kanssa puhuessa ja naisia havainnoidessa haastateltavat huomasivat kulttuurieroja erityisesti sukupuolten välisessä tasa-arvossa, ja kertoivat arvostavansa Suomen ja suomalaisuuden tarjoamia mahdollisuuksia naisille: opiskelu, itsenäisyys ja mahdollisuus valita oma kumppani pidettiin arvostettavina asioina, joita kaikkialla maailmassa naisilla ei ole. Operaatiomaiden naisten oikeudet ja todellisuus saattoivat tuntua raskailta, mutta asiaan ei haluttu tai voitu puuttua ulkomaisen sotilaan asemasta käsin. Siviilisotilasyhteistyön kautta partioissa kulkeneet naiset saivat parempaa kontaktia paikallisiin naisiin ja kokivat, että saivat opettaa heille tärkeitä selviytymistaitoja. Paikallisten naisten tapaaminen oli siis hyvinkin merkityksellistä.

4.3.2 Miesten ristiriitaisia reaktioita

Kouri kirjoittaa, että nais- ja miessotilaiden yhteistoiminta vaikutti selvästi paikallisten miesten suhtautumiseen sukupuolten tasa-arvoon enemmän kuin paikallisten naisten suhtautumiseen (Kouri 2014, 15–16). Kuitenkin paikalliset miehet saattavat kokea uhkaavana miesten ja naisten välisen yhteistyön, minkä takia rauhanturvaajien toiminta paikallisväestön kanssa voi olla myös haastavaa (Kouri 2014, 20–22). Monet haastateltavista kertoivat, että lähtökoulutuksessa Suomen puolella erityisesti naisille sanottiin, että olisi normaalia, jos paikalliset miehet eivät puhu heille (H1, H2, H4). Tämä on rauhanturvaajien keskuudessa yleinen oletus (Kouri 2014, 22–23; Kouri 2015; Muraja 2021). Lähtökoulutuksissa annettujen tilanneraporttien kautta sotilaille annettiin myös kuva, ettei kohdemaissa näkyisi naisia juuri ollenkaan katukuvassa. Tämä johti siihen, että tutkittavista useampi oli positiivisesti yllättynyt siitä, kuinka paljon naisia ja tyttölapsia näkyi katukuvassa (H2, H3 ja H4).

Paikalliset miehet saattoivat holhota naisia siviilissä: paikallisväestön kohtaaminen oli selkeästi erilaista kuin univormussa, vaikka siviilissäkin paikalliset selkeästi huomasivat, että henkilö on ulkomaalainen. Erityisesti Libanonissa naisia kohdeltiin kunnioituksella ja suojellen: miespuoliset taksikuskit ottivat useamman naisen kyytiin ja veivät kotiovelle

varmistuen, että he pääsisivät turvallisesti kotiin (H4). Paikalliset kantoivat myös huolta valkoisista eurooppalaisista erityisesti uskonnollisten kiistojen aikaan, koska oletettiin heidän olevan eurooppalaisia kristittyjä ja siten mahdollisten kostoiskujen kohteita (H4).

Ulkomaalaisia naisia pidettiin selvästi erilaisina kuin oman kulttuurin naisia, mikä vahvistaa käsitystä kulttuurilla muovatusta sukupuolesta ja sukupuolikäsityksestä.

Paikallisten miesten kanssa kommunikointi oli haastateltavien kokemusten mukaan kaksijakoista: toisaalta miehet pitivät vaikuttavana, että nainen oli sotilaana, mutta he eivät kuitenkaan välttämättä hyväksyneet naisen auktoriteettiasemaa vaan sotilaan auktoriteettiaseman. Siviilissä paikalliset miehet pitäytyivät oman kulttuurinsa rajojen sisäpuolella, mutta auttoivat naiset kuitenkin turvallisesti kotiin. Ulkomaalaiset naiset olivat siis hyväksytyjä ulkopuolisen kulttuurin tuotteita niin kauan, kunhan he eivät yrittäisi muuttaa paikallista kulttuuria ja naisia.

5 Johtopäätökset

Suomalaiset naisrauhanturvaajat käsittivät sukupuolen vaikuttavan moniin asioihin, vaikka he eivät sanoneet sitä välttämättä suoraan. Haastateltavat kokivat naiseuden olevan hyödyllistä rauhaturvausoperaatioissa. Myös aikaisemmat tutkimustulokset tukevat tätä: erityisesti siviilikriisinhallinnassa arvostetaan usein naisten osallisuutta naisiin liitettävien luonteenpiirteiden takia (Häikiö 2010, 63, 70–73), ja naissotilaiden läsnäolo usein rauhoittaa tulehtuneitakin tilanteita (Kouri 2014; Jukarainen & Terävä 2010). Haastateltavat kokivat tekevänsä merkityksellistä työtä ja pitivät omaa toimintaansa merkittävänä erityisesti sen takia, koska he saivat parempaa kontaktia paikallisiin naisiin ja lapsiin. Sukupuolella perusteltiin monia ikäviäkin asioita, joita naiset kohtasivat ja havainnoivat ympäristöstään, mutta niiden tarkoitusperiä tai syitä ei kyseenalaistettu.

Sukupuolten välinen vuorovaikutus ja sotilaiden keskuudessa toimiva työskentely vahvistaa sekä operaation sisäistä tasa-arvoa että antaa tasa-arvomallin esimerkin paikalliselle väestölle (Kouri 2014, 16). Naispuoliset rauhanturvaajat kokevat myös muiden tutkimuksen mukaan toimineensa roolimalleina paikallisille (Muraja & Rehn 2021, 13–16). Haastateltavat puhuivat paljon sukupuolten välisestä tasa-arvosta ja vertasivat Suomen ja operaatiomaan tasa-arvotilanteita. He toivat esille arvostuksen Suomen tasa-arvotilannetta kohtaan.

Mahdollisuutta opiskella, työskennellä ja avioitua kenen tahansa kanssa nostettiin tärkeiksi asioiksi, joihin kohdemaissa elävillä naisilla ei välttämättä ole mahdollisuutta. Vaikka haastateltavat toivat esille myös suomalaisessa kulttuurissa ja suomalaisissa sotilaissa esiintyviä epäkohtia, kuten vähättelyä ja syrjintää, pidettiin Suomen sukupuolten välistä tasa-arvotilannetta operaatiomaihin verrattuna hyvänä.

Naiseutta pidettiin joko ominaisuutena, jota ei saanut tuoda esille, mutta joka nousi esille miltei jokaisen tapaamisen kautta. Kun naiseutta ei tuotu negatiivisesti esille, haastateltavat kokivat, että heidät kohdattiin sukupuolettomasti tai neutraalisti. Tämä kuvaa naiseuden toiseutta ja miehuuden neutralisointia, mitä sotilasinstituutiot pyrkivät pitämään yllä (Winslow 2010). Tämä nostaa esille kysymyksen siitä, mitä naisten ”pehmeämpi” lähestymistapa tarkoittaa. Tarkoittaako naisten empatiakyky sitä, ettei naissotilailla ole tarvetta tarttua väkivaltaisiin ja valtaa syventäviin reaktioihin, joihin miespuoliset sotilaat tarttuvat helpommin?

Kuten Häikiö (2010) kirjoittaa, naisten osallisuutta kriisinhallinnan moninaisiin ulottuvuuksiin tulisi tutkia operaatioympäristössä toiminnan parissa: ”Niin naisten osallistumisen kuin kaiken muunkin kriisinhallinnassa olennaisen asian vastaukset löytyvät varsinaisilta asukkailta, eräänlaisilta loppukäyttäjiltä eli konfliktialueen asukkailta päivittäisessä elämän ympäristössään” (Häikiö 2010, 73). Tämä olisi konkreettinen jatkotutkimuksen aihe, sillä rauhanturvaoperaatioiden tutkiminen vain ulkomaalaisten sotilaiden näkökulmasta vie paikallisilta toimijoilta mahdollisuuden ylläpitää omaa aktiivista toimijuuttaan (Kadar 2013). Myös YK:n päätelausemassa 1325 lausutaan, että kriisialueiden naiset on saatava rauhanprosessin osa-alueisiin mukaan (UN 2000), minkä takia paikallisten naisten kokemusten kartoittaminen olisi myös kansainvälisesti merkittävää.

Yhteenvetona voin todeta, että naisrauhanturvaajien rooli on erityisen tärkeä rauhanturvaoperaatioiden menestyksen kannalta. Vaikka naisrauhanturvaajat kohtaavat arjessaan ristiriitaisia reaktioita, he toimivat tehokkaina sotilaina osana muuta ryhmää. Miespuoliset sotilaat saattavat pitää naissotilaita epäpätevinä tai liian naisellisina, jolloin naisten tulee todistaa omat taitonsa ja luonteenkovuutensa kollegoilleen. Paikallisväestö saattaa pitää ulkomaalaista naissotilasta kunnioitettavana auktoriteettina, mutta he saattavat myös pitää naisen osallisuutta uhkana omalle kulttuurille.

Naisten osallistuminen rauhanturvaamiseen on hyvin merkittävää erityisesti sen takia, koska naiset saavat parempaa kontaktia paikallisiin naisiin ja lapsiin kuin miesrauhanturvaajat. Myös itse naisrauhanturvaajille operaatiossa tehty työ on hyvin merkityksellistä. Tulevaisuuden tutkimusten tulisi keskittyä paitsi naisrauhanturvaajien kokemuksiin, jotta itse rauhanturvajärjestelmää voitaisiin parantaa sisältä päin, myös operaatiomaiden väestöön, jotka kohtaavat rauhanturvaajia arjessaan. Näin varmistetaan toiminnan kestävä kehitys, jatkuvuus ja onnistuminen.

Lähteet

Primääriaineisto

Haastattelu 1: Haastateltava 1/H1. 22.9.2025. Haastattelijana Liinu Kanerva

Haastattelu 2: Haastateltava 2/H2. 23.9.2025. Haastattelijana Liinu Kanerva

Haastattelu 3: Haastateltava 3/H3. 24.9.2025. Haastattelijana Liinu Kanerva

Haastattelu 4: Haastateltava 4/H4. 1.10.2025. Haastattelijana Liinu Kanerva

Kirjallisuus

Alasuutari, Pertti. 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. 4. uud. p. Tampere: Vastapaino.

El-Bushra, Judy. 2018. How Should We Explain the Recurrence of Violent Conflict, and What Might Gender Have to Do with It? Teoksessa *The Oxford Handbook of Gender and Conflict*, toimittaneet Fionnuala Ní Aoláin, Nahla Valji, Naomi Cahn ja Dina Francesca Haynes. 48–61. Oxford University Press.

<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199300983.013.5>

Flén, Elli. 2010. Tuo sotilas on tyttö – Miksi naisia tarvitaan rauhanturvatehtäviin? Teoksessa *Tasa-arvoinen turvallisuus?* Toimittaneet Pirjo Jukarainen ja Sirkku Terävä. 91–109. Helsinki: Minerva.

Hyvärinen, Matti, Pirjo Nikander, Johanna Ruusuvoori, ja Anna Liisa Aho. 2017. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino.

Häikiö, Antti. 2010. Siviilikriisinhallinnan kasvaneet vaatimukset edellyttävät lisää naisten osallistumista. Teoksessa *Tasa-arvoinen turvallisuus?* Toimittaneet Pirjo Jukarainen & Sirkku Terävä. 63–74. Helsinki: Minerva.

Jokinen, Arto. 2012. Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus. Teoksessa *Käsikirja sukupuoleen*, toimittaneet Tuula Juvonen, Leena-Maija Rossi & Tuija Saresma. 128–139. Tampere: Vastapaino.

Jukarainen, Pirjo, & Sirkku Terävä. 2010. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus suomalaisessa maanpuolustuksessa ja kriisinhallinnassa. Teoksessa *Tasa-arvoinen turvallisuus?* Toimittaneet Pirjo Jukarainen & Sirkku Terävä. 9–24. Helsinki: Minerva.

Kadar, Anna, 2013. *A Feminist and Postcolonial analysis of how and why peacekeeping missions are involved in the very horrors they seek to address*. MS thesis, Utrecht University.

- Kajander, Konsta, Tiina-Riitta Lappi, ja Outi Fingerroos. 2022. *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*. Vsk. 11. Helsinki: SKS. <https://doi.org/10.21435/tl.274>.
- Kantola, Johanna. 2012. Sukupuoli ja valta. Teoksessa *Käsikirja sukupuoleen*, toimittaneet Tuula Juvonen, Leena-Majja Rossi & Tuija Saesma. 78–88. Tampere: Vastapaino.
- Karim, Sabrina M, and Marsha Henry. 2018. Gender and Peacekeeping. Teoksessa *The Oxford Handbook of Gender and Conflict*, toimittaneet Fionnuala Ní Aoláin, Nahla Valji, Naomi Cahn, ja Dina Francesca Haynes. 390–402. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199300983.013.31>
- Keiski, Riitta L, Kari Hämäläinen, Matti Karhunen, Erika Löfström, Susanna Näreaho, Krista Varantola, Sanna Kaisa Spoof, ym. 2023. *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023*. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf.
- Kouri, Jaana (toim.). 2017. *Askel kulttuurien tutkimukseen*. Turun yliopisto, humanistinen tiedekunta. Turku: Painosalama OY.
- Kouri, Sini. 2015. *Gender-toiminta osana sotilaallista kriisinhallintaa: rekrytointi, koulutus ja operatiivinen toiminta*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Kouri, Sini. 2014. *Suomalaisten naisupseerien osallistuminen kansainvälisiin sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Maavoimat. 2024. *EUTM Mali -koulutusoperaatio on päättynyt – Ajankohtaiskatsaus*. <https://puolustusvoimat.fi/web/kansainvalinen-kriisinhallinta/-/1950813/eutm-mali-koulutusoperaatio-on-paattynyt-ajankohtaiskatsaus> . Julkaistu 20.5.2024. Viitattu 24.9.2025.
- Muraja, Tuomas, Elisabeth Rehn. 2021. *Elisabethin enkelit: suomalaisnaisia rauhaa turvaamassa*. Tampere: Vastapaino. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-768-949-6>.
- Mäkinen, Olli 2006. *Tutkimuseetiikan ABC*. Helsinki: Tammi.
- Ng, Lauren C, and Theresa S Betancourt. 2018. Risk and Resilience: The Physical and Mental Health of Female Civilians during War. Teoksessa *The Oxford Handbook of Gender and Conflict*, toimittaneet Fionnuala Ní Aoláin, Nahla Valji, Naomi Cahn, ja Dina Francesca Haynes. 354–64. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199300983.013.28>.
- Paasonen, Susanna, Feona Attwood, Alan McKee, John Mercer, ja Clarissa Smith. 2021. What Counts as Objectification? Teoksessa *Objectification*, 1st ed., 1–18. United Kingdom: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429244032-1>

- Paasonen, Susanna, Feona Attwood, Alan McKee, John Mercer, ja Clarissa Smith. 2021. What to Do with Sexualized Culture? Teoksessa *Objectification*, 1st ed., 92–108. United Kingdom: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429244032-6>
- Pruitt, Lesley J. 2016. *The Women in Blue Helmets : Gender, Policing, and the UN's First All-Female Peacekeeping Unit*. 1st ed. Berkeley, CA: University of California Press. <https://doi.org/10.1525/9780520964716>.
- Rossi, Leena-Maija. 2012. Sukupuoli ja seksuaalisuus, erosta eroihin. Teoksessa *Käsikirja sukupuoleen*, toimittaneet Tuula Juvonen, Leena-Maija Rossi & Tuija Saresma. 21–39. Tampere: Vastapaino.
- Toikkanen, Jarkko, Ira A Virtanen. 2018. *Kokemuksen tutkimus. VI, Kokemuksen käsite ja käyttö*. Rovaniemi: Lapland University Press. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-940-7>.
- Tuomi, Jouni, Anneli Sarajärvi. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-04-0011-8>.
- Ulkoasiainministeriö. 2012. YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 (2000) ”Naiset, rauha ja turvallisuus”, Suomen kansallinen toimintaohjelma 2012–2016, Jyväskylä: Kopiojyvä Oy.
- United Nations. 2000. United Nations Security Council Resolution 1325. Viitattu 22.11.2025. http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1325%282000%29
- Vuori, Jaana. 2012. Äitiys sukupuolikysymyksenä. Teoksessa *Käsikirja sukupuoleen*, toimittaneet Tuula Juvonen, Leena-Maija Rossi & Tuija Saresma. 99–120. Tampere: Vastapaino.
- Winslow, Donna. 2010. *Gender and Military Sociology*. Stockholm: Swedish National Defence College.
- Zarkov, Dubravka. 2018. From Women and War to Gender and Conflict?: Feminist Trajectories. Teoksessa *The Oxford Handbook of Gender and Conflict*, toimittaneet Fionnuala Ní Aoláin, Nahla Valji, Naomi Cahn, ja Dina Francesca Haynes. 17–34. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199300983.013.3>.

Liitteet

Liite 1. United Nations Security Council Resolution 1325 clauses 4—6

4. [The Clause] Further urges the Secretary-General to seek to expand the role and contribution of women in United Nations field-based operations, and especially among military observers, civilian police, human rights and humanitarian personnel;
5. Expresses its willingness to incorporate a gender perspective into peacekeeping operations, and urges the Secretary-General to ensure that, where appropriate, field operations include a gender component;
6. Requests the Secretary-General to provide to Member States training guidelines and materials on the protection, rights and the particular needs of women, as well as on the importance of involving women in all peacekeeping and peacebuilding measures, invites Member States to incorporate these elements as well as HIV/AIDS awareness training into their national training programmes for military and civilian police personnel in preparation for deployment, and further requests the Secretary-General to ensure that civilian personnel of peacekeeping operations receive similar training;

Liite 2. Haastattelukutsu Rauhanturvaajaliitolle

Hei!

Olen Liinu Kanerva, ja opiskelen kulttuurien tutkimusta Turun yliopistossa. Olen kirjoittamassa kandidaatintutkielmaa syksyllä 2025, ja etsin haastateltavia syys-lokakuulle. Voisitteko jakaa viestini jäsenistölle?

Olen tekemässä kandidaatintutkielmaani suomalaisten naisrauhanturvaajien kokemuksista rauhanturvausoperaatioista muslimimaissa. Haluaisin tutkia erityisesti naisrauhanturvaajien sukupuolikokemusta maissa, joiden kulttuureissa sukupuolten oikeuksien ja mahdollisuuksien välillä on eroja. Olen kiinnostunut siitä, mitä huomasit operaation aikana paikallisten käyttäytymisessä. Huomasitko, että paikalliset kohtelivat sinua eri tavalla kuin mieskollegojasi? Pääsitkö eri tiloihin kuin he? Eikö eroa ollut?

Tutkimus on täysin anonyymi. Haastattelu voidaan toteuttaa etänä tai paikan päällä Turun yliopiston kampuksen Arcanum-rakennuksessa varatussa tilassa. Ennen haastattelun alkua sinun tulee allekirjoittaa suostumussopimus ja arkistointisopimus, jossa voidaan kieltää haastattelusi arkistointi. Haastattelujen äänitiedostot ja litteraatiot voidaan hävittää tutkimuksen julkaisun jälkeen. Tutkielman valmistuttua sen voi löytää julkiselta UtuPub-sivustolta. Tutkielman ohjaaja on yliopistonlehtori Matti Kamppinen, johon voi tarvittaessa ottaa yhteyttä sähköpostilla matka@utu.fi.

Jos olet kiinnostunut osallistumaan tutkimukseen, ota yhteyttä sähköpostiini limkan@utu.fi.

Ystävällisesti,

Liinu Kanerva

Kulttuurien tutkimuksen yliopisto-opiskelija

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Liite 3. Haastattelukysymykset

1. Missä operaatiossa palvelit ja minä vuosina? Mikä oli tehtäväsi? Liittyikö tehtäviisi paikallisen väestön kanssa tapahtuvaa vuorovaikutusta?
2. Miten koit sukupuolesi vaikuttavan asemaasi operatioalueella? Kohtasitko ennakkoluuloja tai erilaisia oletuksia siksi, että olit nainen sotilaallisessa ympäristössä?
3. Miten oma sukupuolesi muokkasi kokemustasi operaation tavoitteista ja arjesta? Näitkö asiat eri tavalla kuin miespuoliset kollegasi?
4. Millaisina koit kulttuurierot itsesi, muiden sotilaiden ja paikallisen väestön välillä? Millaisia esimerkkejä tulee mieleesi?
5. Näkyikö uskonto kohdemaan katukuvassa? Miten?
6. Miten paikalliset sukupuoliroolit ja normit vaikuttivat vuorovaikutukseesi paikallisten kanssa? Oliko sinun sopeuduttava niihin tietyissä tilanteissa?
7. Oliko sinulla pääsyä yhteisöihin tai paikkoihin, joihin miespuolisilla kollegoillasi ei ollut pääsyä, tai päinvastoin? Miten tämä vaikutti työhösi ja tietoon, jonka sait paikallisesta tilanteesta?
8. Millaisena hahmotit paikallisten miesten suhtautumista sinuun sotilaana? Entä paikallisten naisten? Oliko näissä eroissa havaittavissa kulttuurisia tai uskonnollisia tekijöitä?
9. Koitko, että sukupuolesi helpotti tai vaikeutti luottamuksen rakentamista paikallisten kanssa? Voitko kuvailla tilanteita, joissa tämä tuli erityisen selvästi esille?
10. Oliko paikallisessa kulttuurissa jotain erityistä, joka yllätti sinut tai muutti näkemystäsi sukupuolten roolista operatioalueella?
11. Tapahtuiko sinulle jokin erityinen tilanne tai onko sinulla muistoa tapahtumasta, jossa sukupuolestasi oli joko hyötyä tai haittaa?
12. Mitä vaikutuksia sillä olisi, jos naisten osuus rauhanturvaajina kasvaisi? Olisiko siitä hyötyä vai haittaa mielestäsi? Miksi?
13. Mitä kokemuksesi sai sinut oppimaan naisten asemasta erilaisessa kulttuurissa? Miltä se tuntui?
14. Tuleeko mieleesi vielä jotain, mistä haluaisit kertoa?